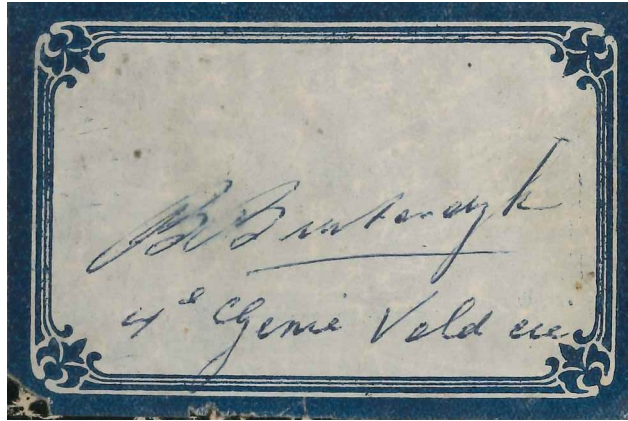


Dagboek Bastiaan Buitendijk



Indonesië, 1948 – 1949

Dagboek Bastiaan Buitendijk – Indonesië

B. Buitendijk vierde Genie Veld cie

B Buitendijk

Spaarndammerdijk 665

Sloterdijk

Amsterdam West – Holland

Transcriptie uit het originele handgeschreven dagboek: augustus 2017

18 december 1948

Vandaag zou de actie beginnen, of liever vannacht om drie uur. Zeven uur 's avonds zou de luit komen voor de laatste instructies, we zaten zwaar in spanning, want je gaat toch mooi weer een onbestemde bestemming tegemoet en we wisten dat het deze keer zwaarder zou worden als vorige keer, want de republiek had anderhalf jaar tijd gehad om zich te versterken. Om zeven uur kwam de luit, maar alleen om te vertellen dat het 24 uur uitgesteld was. Het was geen blijde tijding want we wisten dat in dat geval van uitstel toch zeker geen afstel kon komen, want zo als het nu is kan het niet langer doorgaan. Het was dan ook een teleurstelling om nu nog langer te wachten en in spanning te blijven. Enfin, hoe we die volgende dag doorgekomen zijn weet ik niet, maar het werd weer avond en zeven uur en de luit kwam nu niet voor niets, maar om te vertellen dat vannacht om drie uur het spel zou beginnen met de nodige instructies en raadgevingen er bij. We gingen nog een paar uur naar bed, maar om 1 uur werden we er weer uitgetrommeld om te eten, de bagage in te pakken, de veldflessen te vullen en nog wat te eten. Maar ik kreeg niets door mijn keel. Om drie uur 's nachts precies vertrokken wij met 14 wagens.

Het was 19 december. We hadden nog een paar uur werk om naar de demarcatielijn te rijden, het ging over Bangoemas naar Gombong waar de lijn begint. In Gombong is een brug, waar anderhalf jaar lang aan de ene zijde de TRI op wacht stond en aan de andere zijde onze jongens. Die hebben daar vaak genoeg een praatje gemaakt samen, maar nu was er van de TRI geen spoor meer, alleen verlaten hokjes en prikkeldraad, want toen wij uit Soekaradja vertrokken ging hier de infanterie al over de lijn. De stoot was dus al gegeven toen wij kwamen. Niettemin stond er nog een lange colonne wagens op ons te wachten. Precies zes uur gingen ook wij de lijn over, maar we hadden nog niet lang gereden of we stonden al weer stil. De genie naar voren, gereedschap meenemen. Het was nog een hele tippel om vooraan het konvooi te komen. En daar stonden we voor een gapend gat op de plaats waar eens een brug was, vlak voor de pantserspits lieten ze de brug in de lucht vliegen. Je rook de verse aarde en gespleten hout lucht. Veel te praten was er niet, er moest een baileybrug over. Wagen voor wagen kwam aangereden en wij werkten hard. In tijd van een paar uur was de brug klaar. De hele colonne trok door en wij kwamen er achteraan.

Wat er die dag allemaal voor aan de spits gebeurd is weet ik niet, slechts hier en daar was geringe tegenstand. De wegversperringen vielen ons erg mee en van het werken zijn we die dag niet moe geworden. Maar tegen de avond werd het toch gekker, want het werd donker en we naderden de eerste stad Keboemen. Daar was een hele grote verkeersbrug kapot die wij niet konden maken. Toen moesten we de spoordijk op, een heel eind en maar hobbelen over die bielsen tot bij de spoorbrug, een lange brug van drie bogen over een machtige kali. Bij de brug stond de hele colonne stil, alleen de pantsers en de infanterie waren door. We hoorden schieten van dichtbij en iedere keer gingen de wagens een paar meter verder om dan opnieuw stil te staan. Zo kwamen we hoog in de lucht geruime tijd boven op die brug te staan als een prachtig doelwit. Vooraan waren ze aan het schieten en de jongens in onze wagen lagen nota bene te slapen. Slechts twee man waakten. We hebben ze op dit gevaarlijke punt wakker gemaakt. We waren blij dat we de brug over waren. Even over de brug baanden de bulldozers een weg naar links en de hele colonne ging daarover. Alleen wij met tien wagens gingen rechtdoor op de spoorbaan, om spoedig weer stil te staan. We waren haast in de stad. Dichtbij was het station, rechts van ons was een granatenfabriek van de TRI. Toen we hier een poosje stonden, moesten we de wagens uit en patrouille lopen langs de spoorbaan. Ik denk zijn we nou infanteristen of genie? Het werd doodstil om ons heen, alleen in de verte hoorden we de rest van de colonne doortrekken. Het werd beslist angstig want we

stonden met ons halve peloton moederziel alleen in een vijandige stad en waarom wij hier op die spoorbaan bleven staan was ons een raadsel. Opeens begonnen ze voor ons te schieten, vlakbij, automatisch vuur. Even later achter ons. Achter ons was de keukenwagen blijven steken in de modder en terwijl ze bezig waren om die er uit te halen, kregen ze een straal vuur vanaf de overkant van de kali. Er werd niemand getroffen. Voor ons was een stelletje jongens van ons vooruit gegaan. Daar was een spoorwegovergang en daar konden we dus op de weg komen. Met dat die jongens bij die overweg komen, krijgen ze een stoot vuur uit een bren van vlakbij. Ze zochten direct dekking achter een hoop stenen, waar wij hun aantreffen toen wij op ons beurt naar voren gingen. Van de luit was geen spoor te bekennen en daar was het wachten op. We stonden daar en het waren rare ogenblikken. In de verte zagen we de laatste wagen van de colonne verdwijnen. Na nog een half uur in doodse stilte gewacht te hebben, zagen we de koplichten van een auto onze kant opkomen en daar zat een kapitein van de park genie en nu was het raadsel spoedig opgelost.

Alvorens met onze belevenissen verder te gaan, moet ik eerst iets anders vertellen om het begrijpelijk te maken. Het was namelijk niet alleen onze colonne die over Gombong de republiek binnentrok, maar ook een trein. Je moet weten dat de spoorbaan helemaal intact was naar Djokja omdat daar de delegatietreinen over moesten in de tijd dat ze nog met praten tot overeenstemming trachten te komen. We zijn de actie onverwachts begonnen dus alle kans dat ze geen tijd hadden om de baan op te breken. En dat was inderdaad zo, een trein met twee wagens zandzakken voor de locomotief en er achter goederenwagens met een afdeling van het beroemde en beruchte bataljon Andjing Nica. Dat zijn de inlandse soldaten van bijzondere kwaliteit. Daarbij waren vier man van ons voor eventuele herstellingen aan de spoorbaan. Deze trein heeft er een flinke spurt ingezet en de TRI moet wel danig verrast zijn geweest. Zo zelfs dat ze onderweg tot Poerworedjo slechts twee maal vuur kregen. Enfin, achter deze trein kwam een trein met baileybruggen materiaal en terwijl de gevechtstrein doorreed hebben ze de trein met bailey op het station in Keboemen achtergelaten. De bedoeling van ons stilstaan in Keboemen op de spoorbaan was nu om deze trein met baileymateriaal te lossen en op wagens te laden. Maar dit kon niet gebeuren voor 's morgens vroeg als het licht werd. Maar dan dan moesten er ook wagens komen en die ging de kapitein nu halen, want die zaten achter de hoofdcolonne op de weg. Een half uur later was de grote stilte op deze plaats verbroken door 40 auto's van de M.T.D. Maar we konden nog niets doen en de trein daarvan wisten we nog niet eens waar die stond. We hebben toen de wagens van de spoorbaan gehaald en op de weg gezet. Onze eigen wagens dan, want die stonden nog steeds op de spoorbaan. Zo hebben we de verdere nacht, half werkend, half slapend in de wagens doorgebracht. Hier en daar lag een kapotte wagen van de TRI en een paar jongens die niet slapen konden hebben in de nacht de banden er nog af zien te prutsen.

Toen het licht begon te worden maakte de kok wat thee op een vuurtje langs de weg en kregen we vier cakes noodrantsoen. Het bleek nu ook dat in de baileytrein ook nog een troep genie-arbeiders zat. Dat zijn bruine jongens in uniform als hulp voor de genie. Zij hebben de trein gelost en de wagens geladen. Tussen de bedrijvigheden door hoorden we nog een paar ontploffingen. De TRI wist namelijk in de stad nog een paar huizen op te blazen. Toen we weer vertrek gereed waren en we de stad doorreden, bleek aan de andere kant van de stad de hele colonne gebivakkeerd te zijn en dat hadden we niet geweten. Nu brak alles op en de actie ging verder. Het was net als gisteren, van de gevechten zelf merken wij niet veel want we zitten achteraan. En waar wij komen daar zijn de bendes al op de vlucht gedreven en slechts hier en daar is een kleinigheid aan de weg te doen. Er staan veel versperringen op de weg en er zijn veel valkuilen.

Maar die zijn zo gebouwd dat je er net tussendoor zigzaggen kan. Deze mazzel hadden we omdat de TRI wel degelijk zelf ook wagens had. Ze moesten dus de wegversperringen en gaten zo maken daar ze er op de terugtocht zelf nog tussendoor konden. Wilden ze de versperringen en valkuilen achter hun afmaken, zodat wij er niet door konden, maar daar hadden ze geen tijd voor, want we rukten snel op. Zo komt het ook dat veel bruggen wel scherp stonden, maar nog niet in de lucht gevlogen waren en onze mijnenploeg ging steeds vooruit. Ze haalden de mijnen uit de weg en de bommen onder de bruggen vandaan en dan raasden we weer verder. Maar zo goed ging het toch niet de hele weg, want op een gegeven moment stonden we weer voor een kolossale brug die wel gesprongen was en vanzelf stond ook de pantserspits hier te wachten. Want daar was geen doorkomen aan, alleen de infanterie was doorgetrokken en zat ook in het zijterrein. Nu lagen op deze plaats drie bruggen, een spoorbrug, een smalle trambrug en de kapotte brug. Voor de kapotte brug hadden we geen materiaal meer. De trambrug was te licht en de tanks durfden het risico niet te nemen daar over te gaan. Bleef ons alleen over de spoorbrug, maar daar kan je niet zo maar over rijden, de bielsen lagen te ver uit elkaar en het was te smal. Er is veel gekletst en nog eens gekletst. Er bleef niets anders over om een houten dek over de spoorbrug te gooien voor de tanks en andere zware materiaal en de trambrug zo te maken dat daar de gewone wagens over konden. Dat hebben we gedaan, urenlang hebben we daar zitten knoeien en dat alleen omdat ons baileymateriaal op was. En nog groter geknoei is het geweest om al het zware materiaal over de geïmproviseerde houten brug over de spoorbrug te krijgen. Toen alles aan de overkant was, moest de eerste veldgenie achterblijven om het hout weer van de spoorbrug te halen.

De eerste veldgenie zijn Indische jongens die vroeger genie arbeiders waren. De Hollandse veldgeniën gaan namelijk verdwijnen en nu worden er veldgeniën samengesteld uit genie arbeiders. Ze beginnen dan ook weer van voren af te tellen en dit is dan de eerste veldgenie van inlanders en tevens zou deze eerste ons aflossen. Maar nu zijn we samen op pad, want het is actie en dan is iedereen nodig. Maar het is nog treurig gesteld met deze eerste veldgenie. We zouden namelijk om de beurt een brug bouwen. De eerste was voor ons, de tweede voor hen. Maar over een bruggetje van zes velden waar wij anderhalf uur over doen, daar deden zij zeven en een half uur over. En maar wachten tot je stond te springen, we hadden het liever zelf gedaan. Zo heeft de eerste veldgenie al een rapport aan de kont, want het wordt aangerekend als sabotage. Hoewel ik het daar niet mee eens ben, want ze kunnen het nog niet beter.

Enfin, nadat we over dat lastige punt bij die drie bruggen heen waren, konden we weer een heel eind de hoofdweg volgen, totdat we aan een dorp kwamen. De naam van het dorp is me ontschoten, maar ook hier was weer een brug kapot, maar hier konden we omheen. We zijn toen een uur omgereden over smalle bergpaden en een nauwe sluis waar we net door konden. Dwars door kampongs met modderige wegen een en al kuil en gat, zodat je met je kop tegen het autodak vloog. Het was een rare weg en we verwachtten wel wat vuur te krijgen, maar het bleef stil. Zo bereikten we weer de hoofdweg. De pantserspits was ons al ver vooruit. Achteraf bleek het dat we de brug bij dat dorp, waar we zover om moesten rijden, hadden moeten maken, zodat het verkeer weer rechtdoor kon. Maar dat kon ons nu niet meer schelen en we raasden door, Poerworedjo tegemoet. De colonnes die achter ons kwamen hebben ontzettend veel moeite gehad om door die kampong heen te komen want iedere wagen die er door kwam maakte de weg nog slechter en modderiger. De muurtjes bij de sluisjes werden gewoon kapot gereden. Wij kregen nog pech ook, onze wagen wou niet meer lopen en we moesten op sleeptouw genomen worden. Op het laatste stuk naar Poerworedjo kwamen we nog door een dorp waar een suikerfabriek stond en nu verlaten was. Het eerste wat we zagen dat je overal inlanders zag lopen met grote balen suiker.

Onze jongens namen ze de balen suiker af, maar toen ze vertelden waar de fabriek stond is, de keukenwagen er heen gereden en tegenwoordig krijgen we dus suiker in de koffie. Daarna kwam Poerworedjo in zicht, het was een genot om de rommel op de weg uit te zijn en een goeie stad binnen te rijden. Het is werkelijk een mooie stad en niet verwoest, daar hadden de heren geen tijd meer voor gehad. Wat het eerste opviel in de stad was dat de wegen vol waren met Chinezen die beladen waren met beddengoed, allerlei huisraad en andere bagage. De Chinezen waren uit de stad geëvacueerd en kwamen nu gelijk met ons de stad weer binnen met hun hele boeltje. Hier zagen we weer voor het eerste blijde gezichten over onze komst. Dat stond ze nu letterlijk op het gezicht te lezen. Ze lachten, klaptten in de handen en wuifden ons toe. Ik dacht: kijk dat is nu de eerste vrucht van ons werk, dat die mensen weer naar huis kunnen en rustig kunnen leven zonder angst voor terreur en moordaanslagen. Overal in de stad hadden de troepen van onze colonne zich al netjes in de huizen geïnstalleerd. Wij werden gelegerd in een school die er nog keurig uitzag. Maar van binnen kon je wel zien dat ze bezig geweest waren om het in de brand te steken, want in alle lokalen waren stukken uit het plafond weggebroken, daar hing over de balken grote bossen poetskatoen en houtwol. Ze hadden zelfs geen tijd meer om daar de fik nog in te steken, Verder zagen we lokalen er uit alsof de leraren en de kinderen er net uitgelopen waren, het was een hogere school. Maar wij hadden er nu profijt van, hier konden we slapen en in de tijd van een zucht hadden we onze veldbedden met klamboe uitstaan. Daarna konden we ons eens heerlijk wassen, met z'n allen stonden we poedelnaakt bij de waterput grote emmers water over onze body's heen te keilen. Dat is nu het grappige in Indië, je hier in Adamskostuum langs de weg je eigen kont staan wassen en dat vindt niemand gek. De kok heeft die avond nog nasi klaargemaakt en daarna zijn we in bed gedoken. In de late avond deed de TRI nog een kleine tegenaanval. Ze schoten een paar mortiergranaten in de stad af, maar ongelukken kwamen er niet bij voor.

's Morgensvroeg om half zes werden we luidruchtig wakker gemaakt, voortmaken, voortmaken, want om zes uur moesten we verder. Ondanks alle gekanker zaten we toch om zes uur weer klaar op de wagens. We wachtten een uur, twee uur. Het werd middag en het werd avond, maar we bleven voor de school staan en een vertreksein kwam maar niet. Nou daar had je de jongens moeten horen, zijn we daarvoor zo vroeg uit bed gehaald? De jongens bleven niet bij de auto's, maar trokken overal de kampong in en snuffelden in de huizen, maar veel werd er niet gevonden. Er zijn hier veel mensen die Hollands spreken. Indische families en inlandse families waren er die allemaal Hollands spraken. Ook zaten hier nog veel oude kerels die bij het vooroorlogse NI leger geweest waren. We troffen er een op straat die zei dat hij ook bij het K.N.I.L. geweest was. Om ons te overtuigen gaven we hem onze commando's en hij reageerde er direct op, hij vloog in de houding, salueerde, ging op plaats rust staan op z'n vooroorlogs. Het was nu weer een gewoon vies kampong mannetje, maar hij heeft in ons leger gediend en is een oude atjeh vechter. Nu kan hij z'n pensioen weer gaan halen. Ook voor dit soort mensen betekent onze komst zeker een bevrijding. Tegenover onze wagen woonde een Mevrouw van Veen. Dat is een hoog woord, vooral in de republiek, maar het was toch zo. Het was een mevrouw en haar dochter een dame, geen Hollandse maar Indische. Ze liepen af en aan om thee voor ons te zetten en het radiotoestel haalden ze weer voor de dag. Want ze hoefden nu niet meer bang te zijn dat het geconfisqueerd werd, maar toch hadden ze pech want de republikeinen hadden de lichtcentrale opgeblazen, dus geen stroom. Toen we met de vorige actie in nieuw gebied kwamen, was het gewoon een ramp wat je zag. Zoveel uitgehongerde en zieke mensen en verwaarloosde huizen en sawa's. Maar dat zagen we nu niet, behalve dat de wegen en veel huizen met onze komst vernield hebben. Alles zag er behoorlijk uit en de mensen ook niet zo mager. In Djokja, daar zal het wel anders zijn, want daar

moet honger heersen. Ik zei al dat we die hele dag voor de school op het vertrek stonden te wachten. Het werd avond en donker en het begon te stortregenen. Toen kwam het vertreksein en dat gaf een hoop gedonder. Maar even later zaten we toch allemaal weer op de wagens. Nauwelijks zaten we daar, of daar kwam weer een tegenbevel. Bedden afladen en weer in de school slapen. Zo is nu de dienst, bevel en tegenbevel. Maar we waren er niet rouwig omdat nu onze nachtrust verzekerd was.

De volgende ochtend werden we ook al weer vroeg gewekt, zeven uur vertrek werd er gezegd. Maar nu haastten we ons niet en maar goed ook, want we vertrokken inderdaad maar om half negen. De gevechtstaf, pantserspits en veel infanterie was al ver vooruit. De weg zat vol versperringen, maar we konden overal net tussendoor. We hadden dus niets te doen dan mooi meehobbelen. Vijftig kilometer ging alles goed en waren nog vijf kilometer van Magelang af. Daar moesten we blijven staan, want in de stad waren ze nog aan het knokken. Daar konden we niets anders van horen dan de artillerie die stond te knallen. Links van ons lag de berg Merapi, de stad ligt aan de voet daarvan en op de berghellingen waren beslist nog duizenden TRI soldaten, want vijf vliegtuigen waren daar steeds maar aan het duiken en aan het schieten met hun boordwapens. Het waren jagertjes, vier uur lang waren ze bezig en als ze van de top van de berg langs de helling naar beneden schoten, dan ratelden de boordwapens als een onweer. Daar moeten wel veel doden gevallen zijn. Maar ze wisten toch nog één van onze jagers naar beneden te schieten. Ik zag hem vallen met een witte staart achter zich. Dat was het werk van dertig Jappen met licht luchtdoelgeschut die zich bij de TRI aangesloten hadden. Het deel van het republikeinse leger dat daar de bergen in vluchtte, was goed bewapend en er bevonden zich vele Jappen en moffen onder. Het was een gedeelte van Siliwangi divisie, de hoop van de republiek. Deze divisie heeft de communisten met zo'n goed succes bestreden. Volgens zeggen bestond de divisie uit 70000 man en ze zaten overal, want het stond op muren en alle mogelijke plaatsen geschreven. Die inlandse soldaten mogen toch graag overal op schrijven. In hun kazernes waren de witgeschilderde muren altijd vol gekladderd met schimpscheuten en spotplaatjes op de Hollanders en nog veel meer dan dat.

Eerst tegen de avond mochten we de stad binnen komen. Het gaf hetzelfde beeld als Poerworedjo, overal in de huizen hadden de militairen zich al geïnstalleerd. Maar het meest zag je Andjing Nica's met hun rode hondenkoppen op de mouw en hun vuurrode dassen om de nek. Magelang is een grote stad met prachtige brede asfaltwegen en een mooie ligging tegen de berghellingen, zodat je de boven en de benedenstad hebt. Wij reden de hele stad door. Je zag geen burgers of weinig op straat, de Chinezen waren er niet. Het grootste deel van de stad is kapot of verbrand, op de meeste huizen was geen dak meer. Als we het eerste gedeelte van de stad door zijn, zie je geen militairen meer. Behalve wij, zag je geen kip op straat. De Chinezenwijk was nog tamelijk heel, maar geheel verlaten. De bioscoop lag ook aan puinpoeier. Het was geen gezellig gezicht, het leek wel een dode stad. Eerst dacht ik dat we de stad weer uit zouden rijden, maar opeens zwenkten we onder een poort door. Daar stonden we in een grote kazerne met vele gebouwen. Saaie lange gebouwen waren het, waarvan verschillende ook kapot. In een van deze gebouwen werden we ondergebracht. Nu sliepen wij hier en gisteren de TRI nog.

Magelang was voor de oorlog een grote garnizoensstad, net zoiets als Tjimahi. Vandaar dat hier zulke grote kazernes zijn en dat je overal K.N.I.L mensen ontmoet. Meestal zijn het ouwe van dagen die ze nu toch weer gebruiken kunnen. Prachtige keukens hebben ze hier, voor een kok om te watertanden. Maar de TRI soldaten wisten er toch niet mee om te gaan, want de ketels en de

fornuizen stonden zwaar verroest, die hadden ze niet eens gebruikt. Het was een bataljon van de Siliwangi divisie die hier gelegerd had en ook hun genie. Het stond geschreven boven de keukenloketten. Het was duidelijk te zien hoe die soldaten dan wel hun potje gekookt hadden. Op echt inlandse manier, in de hoeken van de kamers vond je opgestapelde stenen met as. Daar hadden ze hun potje gekookt. Het zal trouwens wel niet geweest zijn als bij ons, dat ze driemaal per dag hun portie eten in de keuken konden halen. Want zoveel eten hadden ze niet en ieder zorgde voor zichzelf. Als er niks was, dan gingen ze het roven bij de Chinezen en in de kampongs. Met het soldij moet het al een even rare boel geweest zijn. Een groot ongerief in deze kazerne was, dat er geen water was. Dat moesten we gaan zoeken. We vonden ook wat, maar het was zo ver, dat je gewapend moest gaan baden. Daar liep je in je onderbroek, handdoek en zeep en een geweer over je schouder. Je mocht hier trouwens geen stap doen zonder je geweer, want het was nog lang niet zuiver. Overal in de gebouwen vonden we geïmproviseerde handgranaten met een bos touw er aan om te slingeren. Je moest bliksems oppassen voor boobytraps. In een garage stonden nog een paar auto's, maar die hadden ze finaal uitgebrand. Ja, de republiek had nog best wel wat auto's gehad, al liepen de meesten op klapperolie. In Poerworedjo bijvoorbeeld, daar was in de nacht de trein met Andjing Nica binnengelopen en daar bleven ze op het station staan tot de ochtend. Want voor ze wat beginnen konden, moesten ze wel op versterking wachten. Hun binnenrijden was zeker niet erg opgevalen, want toen het licht werd kwam daar heel onschuldig een luxe wagentje naar het station gereden met een TRI officier er in. De jongens lieten hem eerst nog wat dichterbij komen, alvorens te schieten. Maar één van hen kon zich niet bedwingen en begon te vuren. Hij miste en voor de anderen er erg in hadden, was de vogel gevlogen.

Om op Magelang terug te komen, het was altijd al gezegd dat er nog Hollanders gevangen werden gehouden in de republiek en onze verkenningsofficier ontdekte ook werkelijk een zuiver Hollands jongetje. Hij was in de schunnige kampong kleren gekleed, net als de inlanders op blote voeten en ook net zo schuw als de inlanders. Op de vragen die hem gesteld werden, gaf hij ten antwoord dat hij ook nog een broertje en een zusje in de kampong had onder de hoede van een Javaanse vrouw. Die werden ook gehaald. Ze leefden hier met hun moeder in de republiek, maar de moeder was intussen gestorven. Ze waren aan het lot overgelaten, want hun vader woonde in Batavia. Dat zal ook wat wezen als die z'n kinderen terug krijgt.

We bleven twee dagen in Magelang en in die tussentijd hebben we een brug moeten maken even buiten de stad, een heel grote brug over een machtig brede kali. Ze hadden net kans gezien om er een stuk van vier delen uit te laten springen. De weg over deze brug voerde direct omhoog diep de bergen in. Nu kan de Andjing Nica met de wagens over de brug om achtervolging van de bendes in te zetten. Ze hebben veel wapens buitgemaakt en wat voor wapens! Veel beter nog dan wij hadden, allemaal automatisch. Ik denk dat hier een sigarenfabriek in de buurt is, want overal vonden we sigaren. Toen we van de brug naar huis gingen hadden we wel een dikke honderd kisten met plopper sigaren. Toen de actie begon zijn er Nederlanders van vier kanten de republiek binnen gegaan. Vier zware colonnes, iedere colonne had een doel en het doel van onze colonne was Magelang. Dus wij waren nu waar we wezen moesten.

Toch gingen we 24 december, 's morgensvroeg weer op pad, richting Ambarawa. Dit Ambarawa ligt op veertig kilometer van Magelang op federaal gebied. Om daar te komen gaan we dus weer over de demarcatielijn, dat is dus van federaal gebied dwars door de republiek weer op federaal gebied. De demarcatielijnen bestaan nu niet meer en Djokjakarta is nu bezet. Soekarno en Hatta hebben ze nu te pakken al zal die wel geen leed gedaan worden, want daar kijkt de hele wereld naar. Nee, het is Jan de Soldaat die de klappen krijgt. Daar hoog in de bergen, daar liggen ze bij bosjes aan flarden

geschoten. Maar zo is het niet alleen in de republiek. Ik dwaal weer af, we waren op pad naar Ambarawa. Naar de oude lijn was nog dertig kilometer en we verlangden er naar om over de lijn te gaan waar alles normaal is en je de rommel achter je kon laten in de republiek. Maar zo glad zat het toch niet mee. We hadden nauwelijks twintig kilometer afgelegd en daar stonden we weer stil. Waarom? Wel, er lagen overal mijnen in de weg en er waren bruggen kapot. Dat komt omdat je weer bij de oude lijn komt, daar waren de meeste verdedigingswerken en vernielingen.

Afijn, we staan langs de weg en de mijnenploeg gaat naar voren. Het zou wel lang duren, dus ging de kok wat eten klaar maken. Wachten verveelt gauw, maar in de middag moest ineens de hele ploeg naar voren, een kilometer of acht. Daar moest een brug gelegd worden, een baileybrug. De wagens bleven staan waar ze waren. Het was een gehuchtje met een paar kapotte huizen. Ik bleef achter bij de wagens, want er moest iemand blijven. Toen werd het helemaal saai nu alles weg was. Het was misschien tien man die nog als bewaking bij de wagens bleef. Een paar van hen brachten de tijd door met kippen te vangen in de kampong en dan te braden op een fikkie. Tegen een uur of vier 's middags kregen we afwisseling, want niet ver van ons af begonnen vier vliegtuigen te schieten, te duiken en draaien dat het een lust was. Ze maakten een herrie vanjewelste en ik geloof wel dat daar heel wat bruine soldaten het leven lieten. We waren boven op de muren van de kapotte huizen geklommen om het beter te kunnen zien. Niemand dacht er aan dat ze een prachtig doelwit voor de vijand waren. Terwijl die toch niet ver af waren, aan de vliegtuigen te zien. Het is indrukwekkend om naar die schietende en duikende vliegtuigen te kijken en je denkt er zo weinig aan dat die daar dood en verderf zaaien.

Om een uur of zes kwamen de jongens van de brug terug en er werd gegeten. Verder konden we nog niet, want er waren twee grote gaten in de weg. Het was ons liever geweest als we dan maar terug gegaan waren naar Magelang, maar dat deden ze niet. We moesten hier langs de weg blijven slapen en niet te ver van de wagens. Nu was het uitkijken waar te slapen. De meeste jongens bleven in de wagens gekronkeld liggen, die hadden geen zin om het veldbed uit te zetten. In de openlucht is dat ook niet plezierig, vooral daar het begon te stortregenen en zo te zien een regentje voor de hele nacht. Na enig zoeken vonden nog een stelletje jongens en ik ook een plaatsje onder een soort afdak op palen, niet te ver van de auto. Hier sloegen we ons veldbed op. Het was wel tochtig maar niet koud. Wij gingen gekleed te bed en er werden schildwachten uitgezet. Tegen die tijd was het stikdonker geworden en het gierde van de regen. Ook lag ik niet helemaal droog in mijn bed, want soms kreeg ik de regenvlagen in m'n gezicht, met m'n geweer vlak naast voor het grijpen. Zo gingen we de Kerstnacht in, want het was de nacht van 24 op 25 december.

Een paar weken geleden dacht ik een goede Kerstmis te zullen vieren in Poerworedjo, maar dat het zo zou gaan had ik toch nooit gedacht. Dat we nu op actie zouden zijn en in de Kerstnacht langs de weg zouden liggen in de regen. Ik dacht er aan dat Christus in die nacht in een stal geboren werd en dat ik dus niet mopperen moest dat ik nu zo lag. Een dienstknecht is niet meer dan zijn Heer, daar had ik troost bij en ik sliep nog tamelijk goed. Een paar maal werd ik wakker van een regenvlaag en het eerste wat ik dan deed was voelen of mijn geweer er nog stond. Dan was het er nog. Maar toen ik voor de laatste keer wakker werd in de ochtend, greep ik mis. M'n geweer was weg, ik dacht dat ik met bed en al door de grond zonk. Want dat is wel het ergste wat een soldaat overkomen kan, dat zijn geweer weg is en nog wel op actie. Ik m'n bed uit, alles overhoop gehaald, maar niks te vinden. Tenslotte bleek de laatste schildwacht het weggenomen of liever ongevraagd geleend te hebben omdat hij zelf een bren had. Ik was te dankbaar om hem z'n huid nog vol te

schelden. Ik had vast al gedacht dat er een plopper naast m'n bed gestaan had en er vandoor was met m'n geweer.

Ons ontbijt op deze Kerstmorgen bestond slechts uit een kop zwarte koffie zonder melk, want eten was er niet meer. Oh, oh, wat gingen de jongens te keer, direct na ons 'ontbijt' gingen we weer voorwaarts. Een half uur rijden en we gingen over de brug die we gisteren bouwden. Nog een eind verder kwamen we op een hoge weg, zoiets als een dijk en daar hadden ze een gat in gemaakt van 25 meter lang en het was alles modder. Dat was weer aanpakken, het was ongeveer 2 meter diep. Naar de weg toe werden de kanten zoveel mogelijk afgeschuind om de put langer te maken. Toen bakende we een soort weg door het gat van de ene zijde naar de andere met zwaar balkhout en piketten. Daartussen gooiden we stenen. We moesten stenen aandrazen van 150 meter ver, van die grote natuurstenen die we van de spoorbaan moesten halen. De eerste steen was zo zwaar dat ik hem vier maal moest neergooien voor ik bij het gat was en ik was bekaf. De anderen verging het evenzo. Toen hebben we een 100 koelies uit de kampong gehaalde en die hebben stenen gesleept. Een steen met z'n tweeën aan een draagstok met touwen. Toen we zo goed als het ging een soort weg in het gat gelegd hadden, zou eerst de vijf-tons compressorwagen er door gaan. Maar die liep vast en we dachten dat wordt knudde. De wagen stond er zo raar in en de stenen waren weggeschoven. Het leek hopeloos. Maar het was een compressorwagen met een lier voorop. Toen we de kabel aan een boom vast gemaakt hadden, wist hij zichzelf met behulp van de lier plus voor- en achteraandrijving naar de overkant te werken. Dat was een opluchting, want je stond hier een beetje link. Het was een punt in de bergen waar van alle mogelijke schuilhoeken en bergkopjes onder vuur genomen kon worden. Maar er gebeurden niets en we hadden ook een paar jongens van ons in het zijterrein zitten met een bren. Om kort verder te gaan, de gaten die de eerste wagen gemaakt had in onze nieuwe weg werden gestopt. De koelies droegen alsmaar stenen aan en een half uur later kon de eerste vrachtwagen naar de overkant en toen kon die stenen aanrijden. Nu was het spoedig zover dat de hele colonne er over kon.

Twee honderd meter verder was een brug over de kali kapot, maar daar waren ze ook al aan bezig met een man of veertig, terwijl wij aan dat gat aan het werken waren. Als je deze brug over bent zijn er geen hindernissen meer, 5 kilometer tot aan de demarcatielijn en nog 60 kilometer tot aan Semarang. Het baileymateriaal was nu vanochtend vroeg al gekomen van Semarang aan de overkant dus. En zo konden we een uur nadat we het gat dicht hadden over de brug en rechtdoor zonder hindernissen doorrijden naar Salatiga. Bij de grens zag je prikkeldraadversperringen en wachthuisjes van de TRI waar nu Hollandse militairen lagen. Het was een genot om weer op een goede weg te rijden en we knorden er lustig overheen tot aan Salatiga. Daar kwamen we te liggen in het oude kampement van de 5e veld genie die met het begin van actie opgerukt zijn naar Djokja en daar reeds lang zitten.

Die avond hebben we het niet lang meer gemaakt. We sloegen ons veldbedje weer op en voor we naar bed gingen, kregen we nog de man een half krentenbroodje, ofwel een kerstbroodje. Als bijzonderheid nog dit, toen we dit kampement binnenreden, stonden bij de ingang de mensen van de LTD en wat nog meer hier achter gebleven was. Die waren zo zenuwachtig als wat, want ze vertelden dat er 500 terroristen voor de stad lagen die een aanval op de stad wilden doen. We liggen hier mooi met 100 man voor de hele stad te bewaken zeiden ze. Gelukkig dat jullie er bent, wij zelf waren een man of 70 sterk. We zijn evenwel rustig naar bed gegaan en hebben lekker geslapen tot vijf uur en toen begonnen ze buiten te knetteren met bren's en geweren. We gingen het bed uit, maar we hadden onze broeken nog niet aan of het was al weer stil. Toen gingen we

weer liggen en toen het even later weer begon zijn we er niet meer uit gegaan. Nog een paar maal daarna waren ze flink aan het schieten, maar het was toch zeker niet nodig dat wij te hulp kwamen, want niemand vroeg er om. Zo eindigde de eerste Kerstdag 1948 en we sliepen een gat in de tweede Kerstdag.

Tweede Kerstdag was voor ons een rustdag waarin niets bijzonders voorviel. 27 December was weer een dag van werken. 's Morgensvroeg vertrokken we met een konvooi baileymateriaal de weg terug naar Magelang. Dat ging nu beter want de weg was vrij. De koelies langs de weg hadden de hele nacht doorgewerkt en het grote gat in de weg waar wij zoveel last mee hadden, was nu vol met stenen gegooid. Zodat iedere wagen zonder hulp er door kon komen. Toen we weer door Magelang kwamen, was het opvallend dat intussen overal weer Chinezen opgedoken waren, die langs de weg naar ons stonden te wijzen. We reden de stad helemaal door en de andere kant er weer uit en acht kilometer buiten de stad was daar een gat van een meter of twaalf diep, dat was een mooie gemetselde boogbrug geweest. Ze hadden hem deksels goed laten springen, dat zal wel Jappenwerk zijn geweest. Deze brug was een paar uur werk. Aan de overkant lag een dorp waar onze militairen reeds geweest waren, maar nu stond het in lichterlaaie. Finaal van de kaart was dit dorp. Met deze brug was onze dagtaak weer afgelopen en gingen we terug naar Salatiga. 's Avonds viel er nog een van de LTD wagens die het baileymateriaal gereden had in een valkuil vol met water. Na een eindeloos getob in donker hadden we hem er uit met behulp van de compressorwagens. Ondanks de waarschuwingen van: "pas op de valkuilen in donker", vielen er toch nog een paar jongens in. Maar gelukkig in de droge. De compressorchauffeur stond eerst nog naast me en plotsklaps hoor ik een kreet uit de diepte, hij was er ook in gevallen.

Op 29 december zijn we opnieuw de weg naar Magelang terug gegaan en nu twintig kilometer er door op de hoofdweg naar Djokja. We waren nu niet meer ver van Djokja verwijderd, maar in de stad zelf laten ze ons niet. Ze schijnen daar geen OVW'ers te willen hebben, waarschijnlijk om de lange vingers. We moesten vandaag een brug bouwen van veertig meter lang, een dubbele brug. Dat is twee panelen aan weerskanten, wij noemen dat een 2-1 brug. De vaste brug was middendoor gebroken, want de middelste pijler hadden ze er tussen uit laten springen. Voor deze brug was tien uur werk gerekend en we deden er slechts ruim vier uur over. Dat is een reuze prestatie. Terwijl wij aan het bouwen waren, trok de infanterie naar voren om het laatste stuk naar Djokja te zuiveren. Als je die bruine soldaten van Andjing Nica zo ziet lopen, dan moet je wel eens lachen. Want die slepen van alles mee wat ze maar vinden. Handgranaten en levende kippen hangen broederlijk naast elkaar aan hun koppel. Sommige lopen op hun blote voeten, de schoenen om de nek. Anderen op hun sokken, want tenslotte zijn het gewone inlandse jongens en aan schoenen kunnen ze slecht wennen. Wij kunnen onmogelijk met blote voeten op de gloeiende weg lopen. Maar een inlander z'n voetzolen zijn zo hard als onze schoenzolen. Maar je kunt ze wel laten schuiven deze jongens, ze weten het wel. Onderweg naar de brug moesten we nog wachten op de artillerie, die stond te schieten. Een stuk stond midden op de weg en trapsgewijs het veld in stonden zeven stukken een zwaar vuur af te geven de bergen in. Daar moest dus nog wat zitten. Wat een geluid is dat als zeven van die zware kanonnen daar staan te bulderen. Je voelt de luchtdruk om je hoofd en je duikt gewoon in elkaar van de klappen.

's Avonds met donker waren we weer thuis zonder ongelukken, maar we hadden een vet varken bij ons van driehonderd pond. Die stond bij een verlaten huis in z'n hok te verhongeren. We hebben er drie dagen lekker van gegeten.

De dag van 30 december hebben we weer voor ons eigen gehad en gebruikt om uit te rusten en onze nieuwe stad eens te verkennen.

Op 31 december zijn we op de weg naar Solo bezig geweest. We zijn daar begonnen met het herstel van de kapot gemaakte bruggen onder de baileybruggen. Dat is na actie werk zoals het na de vorige actie ook ging. Oudejaarsavond hebben we niet gevierd, we kregen twee flesjes bier en we gingen gewoon naar bed, zelfde tijd als anders.

1 januari 1949

Nieuwjaarsdag zouden we vrij hebben en tot één uur 's middags werden we ook met rust gelaten. Maar terwijl we zaten te eten kwam het bevel om ons klaar te maken voor de weg op te gaan, want onze bruggen waren afgebroken. En ja, het was zo. De TRI had voor een Nieuwjaarspresentje gezorgd. Van vier baileybruggen waren de dekken er afgesloopt. Planken, langsliggers en dwarsdragers, alles hadden ze in de kali gegooid. Nou, dat was me wat en bij de bruggen bleef het niet. Ook lagen er veel bomen over de weg. Alles moest opgeruimd worden, want er stonden een paar konvoeien te wachten, eentje naar Djokja en een andere vanaf Djokja. Zelfs dat was nog niet alles, want ook mijnen hadden ze in de weg gestopt. Vier wagens, van de NAT drie en een brencarrier, liepen op zo'n mijn. Bij de drie wagens werd niemand gewond, dankzij de zandzakken die in de wagen lagen. Maar de voorwielen werden finaal weggeslagen. Bij de brencarrier was een zwaar gewonde en die werd gelijk dat hij op de mijn liep nog beschoten ook. Behalve bruggen, bomen en mijnen, waren ze ook nog bezig geweest om de gaten weer open te gooien die wij weer dichtgemaakt hadden. Een klein bruggetje was in brand gestoken. Verschillende vliegtuigbommen die langs de weg verstopt waren, zijn gevonden. Twee daarvan werden door ons meegenomen. Tenslotte vonden we nog een klein kanon van de TRI, wat nog helemaal goed was. Het stond achter een heg bij een huis. Het was maar goed dat er geen munitie bij lag, anders waren de jongens niks te goed geweest om er de omtrek nog mee onveilig te maken.

6 januari 1949

Vandaag was het weer een vrolijke dag, we zouden vanochtend gewoon naar de brug gaan. Maar tien kilometer buiten de lijn kregen we plotseling vuur van automatische wapens. Het kwam van de rechterkant uit een kampong die een meter of driehonderd tot vierhonderd van de weg af lag. Ik had niet eens wat gehoord, we komen rustig aangereden en daar hoor ik opeens roepen: "pas op!, pas op!" en gelijk laat een jongen zich van de rijdende wagen vallen, waarbij hij zich de knieën openhaalde aan de keien. Hij rende gebukt naar de kant en toen zag ik pas dat ze aan het schieten waren. In een zucht lagen we ook langs de weg. De jongens die voor ons gereden hadden, waren al aan de weg bezig geweest. Er lagen namelijk bomen dwars over de weg en de loeders hadden op de loer gelegen om hen die ze opruimen wilden, van de weg af te schieten. Maar dat ging zo makkelijk nog niet. Er was niemand getroffen en nu lagen we met z'n allen in dekking en schieten dat de jongens deden. Het leek een complete oorlog. Hier zag ik voor het eerst onze eigen jongens in actie. Het is ontzettend moeilijk heuvelachtig terrein en hoe ik ook keek, ik zag er niet een. Van de weeromstuit ben ik maar een beetje mee gaan schieten een paar schoten de kampong in. Ze hadden van ons hevig vuur niet terug en spoedig was het stil. Ik kan niet gissen hoeveel man daar gezeten had. Een paar inlanders vertelden van vijfhonderd, wat ik een beetje onwaarschijnlijk vind. De sergeant majoor was snel terug gereden naar de stad om versterking te halen, maar het was niet zo erg meer nodig. Na een uurtje kwamen ze terug met een sectie infanterie die het zijterrein

zijn ingegaan. Werken aan onze brug, daar kwam vandaag niets van, want overal lagen bomen, bamboestammen en grote keien op de weg. Ook hadden ze weer een baileybrug half afgebroken. Samen met een honderd koelies hebben we de weg weer in orde gemaakt. Om twee uur waren we klaar. We hadden een bulldozer bij ons, maar die is bij het wegschuiven van een paar grote keien bij een brug een meter of tien naar beneden getuimeld. Er zat een inlandse jongen van de LTD op en door alle raadgevingen van de jongens is hij zenuwachtig geworden. Op de rand van de diepte trok hij aan de verkeerde hendel en in plaats dat hij stopte, ging hij over de rand. De jongen wist er nog net uit te springen en bulldozer tuimelde een paar maal over de kop naar beneden en kwam precies op z'n rupsen te staan. Het gekste was dat hij nog bleef lopen ook. Wel lagen er allerlei dingen zoals koplampen, de zitplaats, motorkap, enzovoorts over de grond verspreid. Maar de motor liep en met eigen kracht en geholpen door een brickdown kwam hij weer op de weg. Deze bulldozers zijn fijne dingen en al was dit maar een kleine, hij schuift toch prachtig alle bomen, steen en zandversperringen uit de weg. Het is alleen beroerd dat ze zo langzaam vooruit komen en de weg kapot rijden, zodat er altijd een zware wagen met oplegger nodig is voor het vervoer. We hebben deze actie toch wel zwaar pech met de bulldozers, want toen de actie begon hadden we een machtige grote bulldozer met oplegger bij ons. Deze was nog zwaarder dan de gevechtstank. Maar dicht onder Poerworedjo ging de oplegger aan één kant met z'n wielen door een brug. De bulldozer kantelde er af en kwam op z'n kop in de prut van de kali te liggen. Als je dat zo zag, dan leek het onmogelijk om die er weer uit te krijgen. Maar toch is het gebeurd. De zware wagen die voor de oplegger stond heeft het klaar gespeeld om met z'n lier het ding op te trekken, zodat hij op z'n rupsen kwam te staan. Na een uurtje prutsen kregen ze hem, ondanks alle verbogen hendels, weer aan het draaien. Daarna werd hij er door twee zware brickdown's en zelf nog meewerkend uitgetrokken. Dat waren staaltjes van reuze machinekracht. Bij deze plaats lagen nog de twee lijken van een paar ploppers ook. Die waren net bezig geweest om een bom onder de brug te leggen toen de pantserspits er aan kwam. Ze moesten dat met hun leven betalen. Eentje lag er voorover met z'n gezicht onder water in de sawa en de ander op een sawadijkje.

Na die schietpartij van vandaag hadden de jongens verschillende kamponghuizen langs de weg in brand gestoken, zodat overal de vlammen oplaaiden links en rechts van de weg. Ik maakte de opmerking wat dat nu voor zin had, waar dat goed voor was. Maar toen kreeg ik wat op mijn boterham, dat noemden ze ruzie maken. Maar hoe ook, ik blijf bij mijn mening dat dat doelloos is, want van wie en wat voor huizen dat zijn, dat weet niemand. Als je ploppers of saboteurs ziet, dan schiet je daar op. Maar zo'n huis kan het niet helpen dat ze op ons schieten.

10 januari 1949

We hebben een paar kalme dagen gehad, maar vandaag was het weer zover. In plaats dat we bij de brug die we aan het maken waren stopten, moesten we vandaag doorrijden naar Boyolali. Dat is een groot dorp, nog een kilometer of vijftien verder dan we gewoonlijk kwamen. Daar zat een gat in de brug wat we spoedig hersteld hadden. Maar met dat we terug zouden gaan, kwam de luit aangereden in z'n Jeep. Die zei dat we verder moesten rijden, want daar lagen weer bomen over de weg. Het bleken er niet weinig te zijn, we hoefden er zelf niet veel aan te doen, want we hadden een berg koelies bij ons. In snel tempo schoven ze boom na boom van de weg af. We waren bang voor mijnen, maar vonden niets. De bomen lagen over een paar kilometer en de bevolking vertelde ons dat deze nacht hier driehonderd man van een bende gelegen had. Ze hadden wel weg willen lopen om het aan de dichtstbijzijnde post te melden, maar dat durfden ze niet uit angst voor de bende. Wij hoefden deze keer onze wapens niet te gebruiken, want de

infanterie was er al door. Maar die hebben wel geschoten, want er lag een berg patroonhulzen op de weg. Toen we bijna door de bomen heen waren, zagen we van de kant van Solo ook wagens aankomen. Dat bleek de 11e veldgenie te zijn, die van de andere kant te hulp kwamen. Het laatste restje lieten we dus hen maar doen. Nu was het mooiste dat daar we met het werk elkaar ontmoeten de grootste boom van alles lag. Wij hadden geen bijlen en de anderen wel. Maar toen wij een paar bijlen van hun geleend hadden om deze laatste boom even op te ruimen, blies hun commandant op een fluitje voor verzamelen en vertrek. Ze namen de bijlen mee, toen werden wij kwaad en zeiden, laat dan die boom maar liggen. En zo gebeurde het dat op de plaats waar de twee werkploegen elkaar ontmoeten de grootste boom van al op de weg bleef liggen. Er was nog een reden om ons te ergeren. Deze 11e veldgenie was magnifiek uitgerust. Ze hadden drie gepantserde gevechtswagens met elk vier bren's en bovendien hadden ze nog een fikker. Dan drie goede drie-tonners en veel mensen. Kortom werkelijk af. Wij waren met veel minder mannen en slechts twee open wagens waarvan een niet lopen wou en nog minder hadden we aan gereedschap. Op de terugweg hadden we veel last van onze wagen. Dan liep de wagen weer een klein eindje en dan stond ie weer stil. Dan werden we weer een eind getrokken en dan probeerden we het weer zelf. Het was een hoop gemodder, maar we kwamen thuis en dat was de hoofdzaak.

Als die bendes zo nog een poosje doorgaan, dan staat er straks geen boom meer langs de weg. Ja, voorlopig zullen we nog veel last hebben van die rondzwerfende bendes. Het zijn er nog tienduizenden. Het is te hopen dat die ook spoedig het nutteloze van hun werk inzien, want ondanks alles hebben de konvoeien er weinig last van, die gaan iedere dag door. Maar de genie moet de wegen vrijhouden. Daar komt nog bij dat we erg naar verlangen dat het rustig wordt, want dat houdt verband met de demobilisatie. Hoe sneller rustig, hoe beter voor ons. We zitten nu ook al twee jaar en twee maanden op Java, terwijl het einde nog niet in zicht is.

11 januari 1949

Nou, de ploppers kunnen vandaag in d'r handen wrijven, want van hun kant hebben ze vandaag een reuze succes gehad. Ze hebben namelijk een brug voor deze keer eens zo goed vernield dat het verkeer minstens twee dagen stop staat op de weg van Salatiga naar Solo. Het is een baileybrug van 35 meter lang en daar hebben ze vier bommen onder gelegd en laten springen. Vandaag konden we hem niet maken, want er was geen materiaal voor de hand. Baileybruggen zijn taaie dingen die je met overleg moet laten springen. Dat hebben ze toch niet gedaan, want de brug is wel flink kapot, maar hij hangt toch nog aan elkaar. Aan de overkant lagen weer een zootje bomen over de weg en mijnen in de weg. Het zijn geen originele mijnen, maar zware artilleriegranaten van de Jappen. Aan deze kant van de brug lag wel een originele mijn in de weg en de commandant van de genie is daar bovenop gereden. Toen we naar de brug gingen zijn we allemaal over die mijn heen gereden, zonder dat er eentje met z'n wiel opkwam. Dat komt omdat er op die mijn een pisangblad lag. Schijnbaar een onschuldig pisangblad, maar alle chauffeurs weten dat het gevaarlijk is en dat ze alle aardhoopjes, steenhoopjes en pisangbladeren vermijden moeten. Bij de brug aangekomen is de majoor Croes in z'n wippercarrier teruggekeerd om hulp en materiaal te halen. Maar in plaats van het pisangblad te mijden zijn ze er opgereden. Een harde knal die wij allen bij de brug hoorden en het wiel van de auto was weg. Maar dankzij de zandzakken in de wagen kwamen de majoor en de chauffeur met de schrik vrij, terwijl de brenschutter achterin aan het been zwaar gekwetst werd. Tot elf uur hebben we bij de brug gezeten en een paar jongens vingen in de kampong nog een plopper die net weg wou lopen. Bij ondervraging bleek die vent alles te weten, want hij was er vannacht zelf bij geweest. Hij wist

precies te tekenen hoe ze de bommen hadden laten springen en hoeveel bommen gebruikt waren. Hij zei dat er twintig man geweest waren die een bren bij zich hadden. In de kali die droog was waren duidelijk de blote voetsporen te zien, die bij de vlucht twee kanten opgingen. Een Pijperkop vliegtuig dat ons die ochtend voor gegaan was om de weg te verkennen, gooide voor de voorste auto een lichtkogel en het bericht uit: 'brug kapot, pas op voor sluipschutter in de kali'. Toen we er aankwamen dachten we dat er een vent in een boom zat en daar zagen we pisangbladeren zo vreemd bewegen dat onze brenschutter er eerst maar een paar magazijnen op leeg geschoten heeft. Zonder effect blijkbaar, want het bleef doodstil. De plopper die de jongens gevangen hadden was een loenen maker. Het ene ogenblik zat hij te trillen als een espenblad als de jongens hem aan het pesten waren en dan zat ie weer met z'n handen voor z'n ogen te snikken. Maar als ie z'n handen voor z'n ogen wegdeed was er geen traan te zien. Een keer deed ie net of ie braken moest, allemaal om medelijden te wekken. Driemaal vroeg ie of ie even z'n behoefte mocht doen en dan zat ie te kijken of ie hem niet smeren kon. Hij kreeg een sigaret en zo zeiden de jongens er bij, als je die op hebt, dan ga je er aan. Toen ie de sigaret op had, had de chauffeur de compressorwagen laten pompen en de kraan opengezet. Hij zegt tegen die plopper: "kom hier en zet je mond aan de kraan, dan ga je dood het is gas". Die plopper dacht dat ie er werkelijk aan ging. Hij maakte z'n jasje los, stak z'n handen boven z'n hoofd en riep "merdika". Zo was hij de dood ingegaan en hij hield z'n mond aan de kraan, maar er gebeurde natuurlijk niks. Ik hou er niet van om iemand te pesten en te martelen, maar de jongens gingen door en die plopper, in de veronderstelling dat ie toch op de een of andere manier gedood gaat worden, begon kluiten aarde in z'n mond te stoppen en door te slikken. Ook kiezelstenen at hij op, daarbij vreselijke gezichten trekkend. Wat is het toch een raar volk, maar toch houden we er nog lang last van.

Je houdt je hart vast iedere ochtend als je de weg weer op gaat en je denkt wat zullen we nu vandaag weer beleven. Wij als genist hebben eigenlijk niets te doen met zuiveringsacties, de infanteriedienst en gevangenen. We zijn nog tamelijk zachtzinnig, anders als die infanterie die al twee jaar in dat vak zitten en die gaan zeker niet zachtzinnig met een plopper om als ze hem aan het praten willen krijgen. Het is ook te verstaan als je weet wat er soms met hun kameraden gebeurt die vermist zijn en waarvan aangenomen wordt dat ze de vijand in handen zijn gevallen zijn. Vanavond stond er weer een stelletje vermisten in de krant. Van twee van hen wist men te vertellen dat ze aan mootjes gehakt zijn, want die zijn intussen gevonden. Al meer dan eens is het gebeurd dat ze zo'n jongen terugvonden met afgesneden geslachtsdeel, die ze in hun mond gestopt hadden. Het is vreselijk en echt oosterse wreedheid en je kunt je voorstellen hoe het bloed van de jongens die dat gezien hebben gaat koken.

12 januari 1949

Vandaag hebben we een nieuwe brug over de kali gegooid. Een baileybrug kan je zo lang maken als je wilt, want je kunt er steeds weer een veld aanzetten. Hij wordt op de weg in elkaar gezet op rollen en dan duw je hem maar over de kali. Waarna je hem van de rollen afkrikt en op vast stukken zet. Zo konden we vandaag de oude brug weer op de rollen zetten, van voren steeds een stuk aanbouwen en doorrollen. Het kapotte stuk aan de overkant afbreken en zo lang doorgaan met aan aanbouwen en afbreken tot er een geheel nieuwe brug lag. In het geheel een uur of vier werk. Ik moet wel zeggen dat de ploppers lachen kunnen omdat we iedere dag hun rotzooi maar weer moeten opknappen. Maar iedere avond, behalve gisteren dan, gaan we naar huis met de wetenschap dat bruggen weer heel zijn en de weg weer vrij is. Dan zijn de ploppers weer aan de beurt, maar die hebben nachtwerk.

Ook hadden de ploppers vandaag weer een nieuw succes, want ze hadden een mijn heel goed in de weg gestopt. Zodat de mijnenploeg er aan voorbij gaat zonder het te zien. Vanochtend toen we naar de brug gingen met een wagen of vijf van ons en daar achter het baileykonvooi, komen we aan een sterk afhellende bocht in de weg. Net zijn wij de bocht door of daar horen we een reuze knal. De wagen die dicht achter ons reed was gehuld in een zwarte wolk van stof en rook. Op een mijn gereden. Wij stopten en renden terug, maar gelijk zagen we alle jongens al ongedeerd naast de wagen staan. Een wagen op drie wielen, want het vierde wiel was weggeslagen. Dat was dan de eerste wagen van ons zelf, maar gelukkig niemand gedeerd.

13 januari 1949

Vandaag is mijn geboortedag, maar daar merk je natuurlijk niets van. Het valt nog mee dat ik wist dat ik jarig was, want meestal weet je niet eens precies wat voor datum het is. Nou ik moet zeggen dat de heren ploppers het op deze dag niet al te bont gemaakt hebben. Ze wisten zeker dat ik jarig was, want ze hadden nu slechts twee bruggen beschadigd. Van de ene hadden ze het houten dek helemaal afgebrand en bij de andere alleen de radkeerders en de klemmen er af. Daar hadden nog geen halve dag werk aan en toen hebben we nog aan onze vaste brug gewerkt. Daar kan je straks ook lachen, want de vaste brug onder de baileybrug hebben we op een houten schraag gelegd. Als die nu klaar is en we de baileybrug daarboven afgebroken hebben, dan hoeven de ploppers alleen maar de houten schraag in brand te steken en de brug ligt weer in de kali. Dan kunnen wij er opnieuw een baileybrug over leggen en dan zijn we weer net zo ver als voorheen. Maar ja, daar moet je je maar niet druk over maken, dat is het risico van het vak. Je doet net of je gek bent en je begint overnieuw.

Vanavond moesten we netjes aangekleed en gewapend op appel verschijnen, want de commandant van de genietroepen, Majoor Croes, dezelfde die eergisteren op een mijn reed, had ons wat te vertellen. We dachten al, wat moet ie ons nou vertellen, dat we morgen op de boot gaan of dat we vannacht nog een bruggetje moeten bouwen. Je denkt van alles. Maar wat we ook gedacht hadden, het ging vast niet over naar huis gaan, maar wel over veel werk wat nog op ons te wachten lag. Daarom zakte onze interesse bij z'n eerste woorden al. In hoofdzaak hield hij z'n toespraak om ons te bedanken voor het vele en goed geslaagde werk, ook namens de B divisie. Nou dat gaat nog. Maar zegt ie, we zijn er nog niet want er zijn nog veel en grote bruggen te maken op de binnenwegen. Nou dan is ons leed niet te overzien. Enfin, het was natuurlijk om ons nog een beetje te lijmen en een riem onder de hart te steken. Aan het eind vroeg ie of we nog klachten of wensen hadden. Ja! Roept er een, we willen een grote boot waar we allemaal op kunnen. Een beetje humor verstaat die vent wel en we kregen daar ook wel een antwoord op, al was het een beetje vaag. Hij zegt als het een beetje opschiet met de bruggen, dan zal ook dat nog wel meevallen. Maar een paar maandjes ben je nog wel hier en ik kan jullie wel vertellen dat je bovenaan op de lijst staat voor demobilisatie. Onze eigen compie's commandant die er ook bijstond grijnsde van oor tot oor. Die schijnt meer te weten. Al is de reden van de majoor nu niet bijster opwekkend, we blijven optimist.

21 januari 1949

In de afgelopen 12 dagen is er niets bijzonders meer voorgevallen wat het vermelden waard is. Het is rustig langs de weg, dankzij de zuiveringsacties van Andjing Nica en infanterie I. Iedere dag komen konvoeien van dik honderd wagens met levensmiddelen door, bestemming Djokja. Een

voorval moet ik nog vertellen. Een chauffeur van ons, tussen haakjes een brokkenpiloot, kwam van een hoge helling gereden. Onder aan de helling ligt een baileybrug met korte steile opritten. Toen de chauffeur, die zijn wagen vol met koelies had, af wou remmen, trapte hij door z'n remmen heen. Met volle vaart vloog hij de baileybrug op, maar bij de oprit maakte de wagen natuurlijk een geweldige sprong, zodat de koelies als uit een katapult geschoten van de wagen vlogen. Hij kwam tot stilstand doordat hij tegen een andere wagen opvloog die op de brug stond. Er waren in totaal 19 gewonden en een dode, maar bij vervoer naar het hospitaal stierf een koelie onderweg. Twee doden dus. Een korporaal en de chauffeur waren ook gewond. Alle andere gewonden waren koelies, maar toch ook mensen!

29 juni 1949

Zoals aan de datum te zien is, zijn we vijf maanden verder, zonder dat ik wat opschreef. Want sinds eind januari was voor mij de oorlog afgelopen. Ten eerste kreeg ik weer een kist met gereedschappen, een werkbank en een werkplaatsje en kan ik weer gaan timmeren. Eerst luttel werkjes en later een opdracht om kledingkasten voor de jongens te maken. Dus mijn avonturen zijn wel afgelopen, want er zijn nog zoveel jongens zonder kist of met gammele kisten dat ik de rest van de tijd die we nog in Indië zijn voor dat werk wel nodig heb. Ten tweede ben ik kantinebaas geworden samen met een monteur en daarmee is al onze tijd gevuld. De avondklok in Salatiga is tot eind mei steeds zeven uur geweest. Aangezien we de kantine in een mooi huis in het kampement zelf ingericht hadden, hadden we het 's avonds steeds geweldig druk achter het buffet. Het eten in het kampement is erg slecht. Zo kwam ik op het idee om bij de kantine ook een keukentje te maken, zodat we dan 's avonds lekkere hapjes kunnen verkopen. Als de avondklok tien uur is, dan gaan de meeste jongens 's avonds buiten de deur eten, omdat het avondbrood meestal niet te genieten is. Maar nu zorgen wij daarvoor in de kantine, waardoor we nog meer klanten kregen en we doorgingen voor de beste kantine van Salatiga. Want ons eten was goed en voor de helft van de prijs die een restaurant vraagt. We maakten gebakken aardappels met biefstuk, bami goreng en broodjes met spiegeleieren.

Wat mijn persoonlijke ervaringen verder betreft, zou ik nu dit boek kunnen besluiten, want over twee maanden gaan we op de boot. Aan de weg kom ik niet meer. Maar ik wil toch nog dit vertellen. De 21e januari schreef ik dat het rustig was aan de weg, dat is echter veranderd. Het is nu erger dan ooit tevoren. Iedere dag zijn de bruggen kapot, liggen er bomen over de weg en mijnen of trekbommen in de weg. Onze wegploegen rukken iedere dag uit en leveren daar ook gevechten met bendes en zitten er soms tientallen kilometers achteraan het zijterrein in. Een mazzel dat die gasten van ons steeds hebben, dat is gewoon niet mooi meer. Er sneuvelen haast dagelijks mensen op die weg, pas nog negen tegelijk van de 5e veldgenie. Maar van de 4e veld, nee hoor!. Maar je houdt je hart vast dat er de laatste weken toch nog een paar aangaan.

Er zitten veel Hollands sprekende ploppers in de buurt, want geregeld hangt er 's morgens een briefje aan de brug, voor de jongens van de genie. Als het een nette vent geweest is, dan staat er bijvoorbeeld op: *“Jongens waar vechten jullie voor, het is toch een verloren zaak voor jullie. Wij zullen nooit opgeven en blijven doorvechten voor ons geliefd vaderland”*. Intussen vermoorden en plunderen ze volop, hun eigen landgenoten plus ons. Als het een schooier geweest is, dan staat er bijvoorbeeld op: dieven, moordenaars, blanke honden, dat ze ons bloed zullen drinken, dat Willementje een hoer is en al dergelijke onzin meer. Ook op de weg schrijven ze steeds met krijt. En onze jongens hangen dan ook soms een briefje aan de brug als ze 's middags naar huis gaan

waar ze dan onder andere opzetten: *“komen jullie maar eens overdag als we bij de brug zijn, kijken of je dan ook zo flink bent”*. Kijk eigenlijk is dit allemaal erg kinderachtig, tussen soldaten en ploppers en aan de andere kant ook weer niet. Want als je de krant leest over de westerse mogendheden in Berlijn, nu dan zijn dat toch eigenlijk ook maar kwajongens manieren. Elkaar pesten en tegenwerken.

Ik zal nu niet meer schrijven over wegavonturen, ploppers, bruggen, enzovoorts, want het is toch altijd hetzelfde. Het is nu nog een veel grotere rotzooi in Indië dan toen we twee en een half jaar geleden op Java aan wal stapten. Onze regering schijnt het ook niet meer te weten. Dr. van Mook is weg, de legercommandant Generaal Spoor is dood. De H.V.K is afgetreden en Djokja waar de jongens zo voor gevochten hebben en waar in de loop van de tijd zoveel van hen gevallen zijn wordt weer teruggegeven aan Soekarno en z'n bende. Het kan misschien niet anders. Ze gaan het nog eens proberen met de republiek, met de heren die zich nog nooit aan een overeenkomst gehouden hebben. Het belooft wel een heilstaat te worden als je leest dat 50000 mensen die weg willen uit Djokja geëvacueerd zullen worden en dat zijn ze nog niet eens allemaal. Of er ook waarde gehecht wordt aan de belofte van de republikeinen over rust en veiligheid voor iedereen? Nee, niemand geloofd dat en het wordt een een volksverhuizing. Terwijl de burgers de benen nemen, liggen volgens de berichten rondom de stad Djokja de communistische en de TRI troepen op hun beurt te wachten om, zodra de laatste Nederlandse soldaat z'n hielen gelicht heeft, de stad binnen te stormen. Ze willen allebei de eerste zijn, dat zal botsingen geven en hopeloze rotzooi. De commissie van goede diensten blijft in de stad om toe te zien. Nu ik geloof dat ze wat te zien zullen krijgen en Nederland zal rustig toekijken als ze daar straks elkaar gaan afslachten. Over twee weken gaat het spel beginnen en we zijn allemaal erg benieuwd hoe dat zal lopen. Ik zou niet graag in Soekarno's schoenen staan, want die is ook z'n leven niet zo heel zeker in de toekomstige heilstaat. Nou ja, wat kan het ons nog schelen, niet veel meer, wij wachten op een boot die ons de grote plas weer over brengt. We hebben ons best hier gedaan, maar veel goeds is er tot nu toe niet uit voortgekomen.

Woorden en afkortingen

Andjing Nica	Het Andjing Nica Bataljon (vijfde bataljon, Infanterie V) van het Koninklijke Nederlands-Indische Leger werd op 2 december 1945 te Bandoeng opgericht tijdens de Bersiapperiode, die volgden op de capitulatie van Japan, na de bezetting van Nederlands-Indië door deze natie.
Djokja	Yogyakarta
kali	rivier
K.N.I.L	Koninklijk Nederlandsch – Indisch Leger
kampong	Nederzettingstype, Indische benaming voor een erf, wijk of klein dorp
OVW'er	Oorlogs vrijwilliger
plopper	tegenstander, een verbastering van het Indonesische woord 'pelopor', dat weer afgeleid is van het Nederlandse 'voorloper'
Siliwangi	Military district formation of the Indonesian Army
sawa	Een rijstveld, een stuk grond, omdijkt of ommuurd door lage lemen walletjes voor het verbouwen van rijst
TRI	Tentara Republik Indonesia

Over Bastiaan Buitendijk:

Source: The Times Colonist, Victoria, BC, 2008-03-08

Buitendyk, Bastiaan (Bart) Passed peacefully away on March 4th 2008, at the age of 88 years. He leaves behind his loving wife, Helen, his two children, Alison (David) and Peter (Lise), and five grandchildren, Shannon and Colin Gill, and Jacques, Sophie and Kevin Buitendyk.

He is also survived by a son, Bart Jr., from his first marriage, who resides in Holland. Bart was born in Amsterdam, Holland, on January 13, 1920, the fourth child in a family of eight. He was 20 when the Second World War started, and was in forced labor and concentration camps during its duration.

From 1946 to 1949 he served as a volunteer with the Dutch Army in Indonesia. In 1951 he immigrated to Canada, and worked as a Building Contractor in the Sidney area for around 35 years, building approximately 40 houses on the Peninsula, many of which were large waterfront houses. Over the years he gained a high reputation for quality workmanship.

Bart was a member of the local Bethel Baptist Church for 35 years. He was a wonderful father and husband, and is leaving a lasting positive legacy to the next generation. The family would like to thank the staff of the Extended Care Unit of Saanich Peninsula Hospital for their loving care of Bart during the six months he was residing there.